

Franciscus van Sales

Inleiding tot het devote leven

ARCO REEKS 11

INHOUD

Voorwoord van de uitgever	11
Toewijding	13
Voorwoord van de schrijver	15

EERSTE DEEL

Raadgevingen en oefeningen die de ziel van een eenvoudig verlangen naar de godsvrucht kunnen leiden tot een volwaardig besluit

<i>Hoofdstuk</i> 1 Over de ware godsvrucht	24
<i>Hoofdstuk</i> 2 Karakter en waarde van de godsvrucht	26
<i>Hoofdstuk</i> 3 Over de aanpassing van de godsvrucht	28
<i>Hoofdstuk</i> 4 Over de onmisbaarheid van een leidsman	30
<i>Hoofdstuk</i> 5 Over de zuivering van de ziel	32
<i>Hoofdstuk</i> 6 Over de zuivering van de doodzonde	34
<i>Hoofdstuk</i> 7 Over de gehechtheid aan de zonde	35
<i>Hoofdstuk</i> 8 Handelwijze voor de tweede zuivering	37
<i>Hoofdstuk</i> 9 Eerste overweging: De schepping	38
<i>Hoofdstuk</i> 10 Tweede overweging: Waartoe zijn wij geschapen?	40
<i>Hoofdstuk</i> 11 Derde overweging: Gods weldaden	42
<i>Hoofdstuk</i> 12 Vierde overweging: Over de zonde	44
<i>Hoofdstuk</i> 13 Vijfde overweging: De dood	46
<i>Hoofdstuk</i> 14 Zesde overweging: Het oordeel	48
<i>Hoofdstuk</i> 15 Zevende overweging: De hel	50
<i>Hoofdstuk</i> 16 Achtste overweging: De hemel	51
<i>Hoofdstuk</i> 17 Negende overweging: Keuze van de hemel	53
<i>Hoofdstuk</i> 18 Tiende overweging: Keuze van de godsvrucht	54
<i>Hoofdstuk</i> 19 Over het uitspreken van de algemene biecht	57
<i>Hoofdstuk</i> 20 Plechtige verklaring van het besluit God te willen dienen en boete te doen	58
<i>Hoofdstuk</i> 21 Slot van de zuivering van de ziel	60
<i>Hoofdstuk</i> 22 Over de gehechtheid aan de dagelijkse zonde	61

<i>Hoofdstuk 23</i>	Over de zuivering van deze gehechtheid	63
<i>Hoofdstuk 24</i>	Over de zuivering van je karakter	64

TWEEDE DEEL

Enkele richtlijnen om de ziel door gebed en sacramenten naar God te doen opgaan

<i>Hoofdstuk 1</i>	Over de noodzaak van het gebed	68
<i>Hoofdstuk 2</i>	Meditatiemethoden over het besef van Gods tegenwoordigheid	70
<i>Hoofdstuk 3</i>	Over het inroepen van Gods hulp	73
<i>Hoofdstuk 4</i>	Over de voorstelling van het mysterie	74
<i>Hoofdstuk 5</i>	Over de overdenkingen	75
<i>Hoofdstuk 6</i>	Over de gevoelens en besluiten	76
<i>Hoofdstuk 7</i>	Over het slot en de geestelijke ruiker	77
<i>Hoofdstuk 8</i>	Wenken voor de meditatie	78
<i>Hoofdstuk 9</i>	Over de geestelijke dorheid	80
<i>Hoofdstuk 10</i>	Over het morgengebed	81
<i>Hoofdstuk 11</i>	Avondgebed en gewetensonderzoek	83
<i>Hoofdstuk 12</i>	Over de geestelijke inkeer	84
<i>Hoofdstuk 13</i>	Over schietgebeden en goede gedachten	86
<i>Hoofdstuk 14</i>	Over de heilige Mis	91
<i>Hoofdstuk 15</i>	Over andere gemeenschappelijke oefeningen	93
<i>Hoofdstuk 16</i>	Over heiligenverering	94
<i>Hoofdstuk 17</i>	Over het aanhoren van Gods woord	96
<i>Hoofdstuk 18</i>	Over de inspraken van God	97
<i>Hoofdstuk 19</i>	Over de biecht	100
<i>Hoofdstuk 20</i>	Over de veelvuldige heilige communie	103
<i>Hoofdstuk 21</i>	Hoe je te communie moet gaan	107

DERDE DEEL

Raadgevingen bij de beoefening van de verschillende deugden

<i>Hoofdstuk</i> 1	Over orde bij deugdbeoefening	112
<i>Hoofdstuk</i> 2	Nogmaals over de deugdordening	116
<i>Hoofdstuk</i> 3	Over het allesverdragende geduld	120
<i>Hoofdstuk</i> 4	Over de nederigheid naar buiten	124
<i>Hoofdstuk</i> 5	Over de nederigheid naar binnen	127
<i>Hoofdstuk</i> 6	Over de geringheid, geliefde van de nederigheid	132
<i>Hoofdstuk</i> 7	Over je goede naam en de nederigheid	136
<i>Hoofdstuk</i> 8	Over de zachtmoedigheid en de drift	140
<i>Hoofdstuk</i> 9	Over de zachtmoedigheid jegens jezelf	144
<i>Hoofdstuk</i> 10	Over de behartiging van zaken zonder haast	147
<i>Hoofdstuk</i> 11	Over de gehoorzaamheid	149
<i>Hoofdstuk</i> 12	Over de noodzaak van de kuisheid	151
<i>Hoofdstuk</i> 13	Over middelen om de kuisheid te bewaren	155
<i>Hoofdstuk</i> 14	Over de armoede van geest	157
<i>Hoofdstuk</i> 15	Over armoede in rijkdom	160
<i>Hoofdstuk</i> 16	Over de rijkdom van geest bij armoede	163
<i>Hoofdstuk</i> 17	Over de vriendschap	165
<i>Hoofdstuk</i> 18	Over liefdesavontuurtjes	167
<i>Hoofdstuk</i> 19	Over de echte vriendschap	171
<i>Hoofdstuk</i> 20	Over het verschil tussen echte en onechte vriendschap	174
<i>Hoofdstuk</i> 21	Over middelen tegen slechte vrienden	176
<i>Hoofdstuk</i> 22	Andere raadgevingen over vriendschappen	179
<i>Hoofdstuk</i> 23	Over uitwendige versterving	182
<i>Hoofdstuk</i> 24	Over gezelschapsleven en de eenzaamheid	187
<i>Hoofdstuk</i> 25	Over behoorlijke kleding	190
<i>Hoofdstuk</i> 26	Hoe je over God moet spreken	192
<i>Hoofdstuk</i> 27	Over fatsoen bij het spreken en respect voor anderen	193
<i>Hoofdstuk</i> 28	Over het lichtvaardig oordeel	195
<i>Hoofdstuk</i> 29	Over het kwaadspreken	200
<i>Hoofdstuk</i> 30	Andere raadgevingen over gesprekken	205
<i>Hoofdstuk</i> 31	Over goede ontspanning	207
<i>Hoofdstuk</i> 32	Over verboden spelen	209

<i>Hoofdstuk 33</i>	Over dansen en bals	210
<i>Hoofdstuk 34</i>	Wanneer mag je dansen en spelen?	212
<i>Hoofdstuk 35</i>	Over trouw zijn in grote en kleine dingen	213
<i>Hoofdstuk 36</i>	Over de redelijkheid	216
<i>Hoofdstuk 37</i>	Over verlangens	218
<i>Hoofdstuk 38</i>	Over het huwelijk	221
<i>Hoofdstuk 39</i>	Over kuisheid in het huwelijk	228
<i>Hoofdstuk 40</i>	Over weduwen	232
<i>Hoofdstuk 41</i>	Over maagden	237

VIERDE DEEL

Raadgevingen tegen normale bekoringen

<i>Hoofdstuk 1</i>	Over de heilige onverschilligheid	240
<i>Hoofdstuk 2</i>	Over goede moed	242
<i>Hoofdstuk 3</i>	Over het wezen van de bekoring	244
<i>Hoofdstuk 4</i>	Voorbeelden van bekoringen	246
<i>Hoofdstuk 5</i>	Aanmoediging voor de bekoorde ziel	248
<i>Hoofdstuk 6</i>	Kan bekoring zonde zijn?	249
<i>Hoofdstuk 7</i>	Middelen tegen zware bekoringen	251
<i>Hoofdstuk 8</i>	Weersta ook de kleine bekoringen	253
<i>Hoofdstuk 9</i>	Middelen tegen kleine bekoringen	254
<i>Hoofdstuk 10</i>	Over de sterkte tegen bekoringen	255
<i>Hoofdstuk 11</i>	Over de onrust	257
<i>Hoofdstuk 12</i>	Over de droefheid	260
<i>Hoofdstuk 13</i>	Over geestelijke vertroosting	262
<i>Hoofdstuk 14</i>	Over geestelijke dorheid	269
<i>Hoofdstuk 15</i>	Een voorbeeld	274

VIJFDE DEEL

Oefeningen en raadgevingen voor de vernieuwing van de godsvrucht

<i>Hoofdstuk</i> 1	Over de jaarlijkse vernieuwing	280
<i>Hoofdstuk</i> 2	Over de weldaad van de godsvrucht	281
<i>Hoofdstuk</i> 3	Onderzoek naar je vooruitgang	283
<i>Hoofdstuk</i> 4	Over je houding jegens God	285
<i>Hoofdstuk</i> 5	Over je houding jegens jezelf	287
<i>Hoofdstuk</i> 6	Over je houding jegens de naaste	288
<i>Hoofdstuk</i> 7	Onderzoek naar je gevoelens	288
<i>Hoofdstuk</i> 8	Gevoelens na het onderzoek	290
<i>Hoofdstuk</i> 9	Over meditaties na het onderzoek	290
<i>Hoofdstuk</i> 10	Eerste overweging: Zielenadel	291
<i>Hoofdstuk</i> 11	Tweede overweging: Deugden zijn goed	292
<i>Hoofdstuk</i> 12	Derde overweging: Het voorbeeld van de heiligen	293
<i>Hoofdstuk</i> 13	Vierde overweging: Jezus' liefde voor ons	294
<i>Hoofdstuk</i> 14	Vijfde overweging: Gods eeuwige liefde voor ons	295
<i>Hoofdstuk</i> 15	Samenvattende overweging	296
<i>Hoofdstuk</i> 16	Gevoelens na deze overweging	297
<i>Hoofdstuk</i> 17	Antwoord op twee bezwaren	298
<i>Hoofdstuk</i> 18	Drie laatste belangrijke raadgevingen	300

VOORWOORD VAN DE UITGEVER

Deze nieuwe Nederlandse versie van *Introduction à la vie dévote* van François de Sales is een heruitgave en een lichte bewerking (aanpassing van spelling, bijbelcitaties; iets meer eigentijdse woordkeuze) van de in 1960 bij Paul Brand uitgegeven zeer gewaardeerde vertaling door Hans Berghuis. Die vertaling berustte op de editie van 1619, dezelfde die ook gebruikt werd voor de volledige tekstuutgave van de werken van de heilige (*Œuvres de Saint François de Sales. Edition complète et définitive; publiée par les soins des Religieuses de la Visitation du premier monastère d'Annecy, 1892-1937*).

De vertaler schreef in 1960 in de 'Verantwoording achteraf': "Voor de moderne lezer die op de hoogte is van de klassieke werken van de geestelijke literatuur behoeft men heden nauwelijks nog melding te maken van de feiten en omstandigheden omtrent het ontstaan van de *Introduction à la vie dévote*, het vermaarde boek over de volmaaktheidsleer dat in de eerste jaren van de zeventiende eeuw geschreven werd door niemand minder dan Franciscus van Sales, prins-bisschop van Genève, kerkleeraar en patroon van de katholieke schrijvers". Zijn patronage is in de praktijk uitgebreid tot allen die gebruik maken van het geschreven woord, ook journalisten, uitgevers en dergelijke.

En hij vervolgt: "Bijna iedereen weet dat François de Sales zijn boek aanvankelijk geschreven heeft in de vorm van brieven of cahiers, gericht aan Madame de Charmoisy. Madame de Charmoisy was gehuwd met een van de verwanten van de heilige, woonde in Dijon en had zich onder de geestelijke leiding van François de Sales gesteld. Zij vertegenwoordigde voor hem het ideale type van de mens die volop in de wereld leeft en die niettemin ofwel juist daarom evengoed naar de volmaaktheid kan en moet streven als de kloosterling.

Bekend is ook dat François de Sales zijn geestelijke brieven aan Madame de Charmoisy in 1608 op aanraden van pater Fourier S.J. opnieuw bewerkte en uitbreidde en ze tegen het einde van 1608 of in het begin van 1609 in boekvorm uitgaf bij de drukker Rigaud te Lyon. Men weet dat sinds die tijd een onafzienbare reeks uitgaven van de *Introduction* het licht heeft gezien, dat het boek binnen enkele tientallen jaren in zeventien talen vertaald was en dat de definitieve tekst van het boek in

het oorspronkelijke Frans in 1619 nog door François de Sales zelf was bezorgd en uitgegeven”.

Opgemerkt moet worden dat in de hier gebruikte Nederlandse tekst de naam Philothea (op God verliefde ziel), waarmee Franciscus van Sales in zijn boek de lezer aanspreekt, is weggelaten. De vertaler gaf als argument voor het weglaten van die naam, dat naar zijn idee “hij [Franciscus] zeker niet gewild zou hebben dat in later tijden de mening zou postvatten als zou zijn boek slechts voor vrouwen zijn geschreven. Zijn volmaaktheidsleer ... is bestemd voor volwassen mensen, mannen en vrouwen, leken, priesters, in een volwassen wereld”.

De verantwoording in de uitgave van 1960 eindigt met een verwijzing naar de encycliciek *Rerum Omnium Perturbationem* van Paus Pius XI (verschenen 26 januari 1923) die helemaal aan Franciscus van Sales gewijd is. De paus schrijft daar:

“Het ware te wensen dat dit boek, dat eenmaal door de tijdgenoten van François de Sales werd beschouwd als het meest volmaakte werk op dit gebied, ook nu nog in onze dagen door tallozen met bijzondere aandacht werd gelezen zoals het vroeger in handen van allen is geweest: dan zou de christelijke godsvrucht opnieuw de plaats innemen waarop zij recht heeft en dan zou de Kerk Gods zich kunnen verheugen over de heiligheid van de gemeenschap van haar kinderen”.

Ter informatie: voor de bijbelcitaten in deze uitgave is gebruik gemaakt van de Willibrordvertaling van 1978; de nummering van de psalmen is ook daaraan ontleend.

VOORWOORD VAN DE SCHRIJVER

Beste lezer, doe jezelf en mij ook een genoegen en lees dit voorwoord even.

Er was eens een bloemenmeisje Glycera, die zo handig was in het schikken van haar bloemen, dat zij telkens andere boeketten wist samen te stellen alhoewel zij steeds dezelfde bloemen gebruikte. De schilder Pausias wilde haar evenaren door de verschillende ruikers op het linnen vast te leggen, maar hij moest zijn pogingen opgeven omdat hij niet in staat was zoveel verscheidenheid in zijn schilderstukken te bereiken als Glycera in haar ruikers.

Op dezelfde wijze schikt en ordent de heilige Geest de lessen over de godsvrucht. Mondeling of schriftelijk spreekt Hij tot ons door zijn dienaren op zeer verschillende manieren. Want hoewel zij allen dezelfde leer behandelen, stellen zij toch verschillende lessen samen, zodat, terwijl de stof gelijk blijft, de uitwerking ervan heel anders kan zijn.

Ook ik wil in deze inleiding natuurlijk niets anders zeggen dan hetgeen mijn voorgangers reeds gedaan hebben. Ik bied dus dezelfde bloemen aan als zij. Maar mijn boeket ziet er anders uit, omdat ik de bloemen nu eenmaal op een andere manier heb gerangschikt.

Bijna al mijn voorgangers hebben met hun geschriften over de godsvrucht vooral die mensen van dienst willen zijn die zich reeds uit het rumoer van de wereld hadden teruggetrokken, oftewel zij hebben een soort godsvrucht op de voorgrond geplaatst die leidt tot een verzaken aan de wereld.

Ik ben echter juist van plan die mensen te helpen die in de stad wonen, die een huishouden hebben of die aan het hof vertoeven, en die dus door hun levensstaat verplicht zijn een naar het uiterlijk alledaags leven te leiden. Juist bij zulke mensen vindt men vaak het misverstand dat het streven naar de godsvrucht voor hen iets onmogelijks zou zijn. Zij halen het daarom niet eens in hun hoofd ook maar aan de godsvrucht te denken.

Zoals geen dier, zegt men, zou durven eten van het kruid dat Palma Christi heet, zo denken ook deze mensen dat niemand in overmoed naar de palm van de christelijke godsvrucht moet streven zolang hij nog onder de druk van wereldse beslommeringen leeft.

Ik wil hun echter het tegendeel aantonen. Het paarlemoer leeft in zee en neemt geen druppel zeewater op; in de buurt van de Chelidonische eilanden die voor de kust van West-Turkije liggen, ontspringen zoetwaterbronnen uit de diepten van de zee; en de vuurvogel vliegt door de vlammen heen zonder zijn vleugels te schroeien! Zo kunnen ook sterke mensen in de wereld leven zonder het sap van de wereldsheid te drinken, zij kunnen te midden van de bittere golven van deze tijd de zoete bronnen van de vroomheid vinden en zij kunnen door het vuur van de aardse begeerlijkheden vliegen zonder de vleugels van hun verlangen naar het godvruchtig leven te verbranden.

Ik weet wel dat dit natuurlijk niet zo gemakkelijk is. Maar juist daarom zou ik willen dat aan het streven naar de godsvrucht meer zorg en ijver werden besteed dan tot nu toe vaak het geval is geweest. En dit is ook de reden waarom ik, ondanks mijn onbekwaamheid, heb getracht in dit boek een kleine handleiding samen te stellen voor al degenen die zich grootmoedig willen wagen aan deze taak: de godsvrucht na te streven.

Niettemin verschijnt deze Inleiding niet omdat ik persoonlijk daartoe de wens zou hebben gehad. De aanleiding was het verzoek van een deugdzaam iemand die per gratie Gods een devoot leven wilde leiden en die mij vroeg haar daarbij behulpzaam te willen zijn. Ik deed dat omdat ik tegenover haar verplichtingen had, maar ook omdat ik bij haar reeds lang een goede gesteltenis voor het uitvoeren van haar plannen had bemerkt. Ik onderrichtte haar zorgvuldig, liet haar oefeningen maken die bij haar wensen en haar levensomstandigheden pasten, en schreef voor haar een paar samenvattingen over de godsvrucht om haar de gelegenheid te geven zo nu en dan na te lezen wat zij geleerd had. Zij liet op haar beurt deze geschriftjes zien aan een vroom en geleerd kloosterling, die ervan overtuigd raakte dat ook anderen er profijt van konden trekken. Hij spoorde mij dus aan ze uit te geven en hij kon mij gemakkelijk overhalen dit te doen, ten eerste omdat zijn goede vriendschap veel invloed op mij had en ten tweede omdat ik meer waarde hechtte aan zijn oordeel dan aan het mijne.

Ik heb toen alles wat ik geschreven had nog eens doorgenomen, er wat meer verband in gebracht en er enkele geschikte raadgevingen en lessen aan toegevoegd, omdat het gehele boek nu toch wel iets handzamer en aantrekkelijker moest worden. Maar ik had hiervoor eigenlijk weinig tijd

en zo komt het dus dat het boek niets volkomens bevat. Het biedt alleen een verzameling goedgekeurde raadgevingen die ik duidelijk en voor iedereen begrijpelijk uiteengezet heb; dat was tenminste mijn bedoeling. En wat fraaie taal betreft: ik heb er niet eens aan gedacht omdat ik wel wat anders te doen heb.

Ik noem de lezer Philothea, dat wil zeggen de God liefhebbende of de op God verliefde ziel. Ik heb dit boek namelijk aanvankelijk voor een enkele ziel geschreven, maar nu zal het ook anderen van dienst moeten zijn. Daarom koos ik een passende naam voor iedereen die in een godvruchtig verlangen Gods liefde najaagt; en voor hem of voor haar persoonlijk is al het volgende bestemd.

Deze Inleiding bestaat uit vijf delen. In het eerste deel hoop ik Philothea's eenvoudige verlangen naar godsvrucht door middel van bepaalde aansporingen en oefeningen om te zetten in een volwaardig besluit. Na een algemene biecht aan het einde van de oefeningen neemt zij dit besluit inderdaad en zij legt het vast in een rechtsgeldige verklaring. Zij geeft zich vervolgens geheel aan de Verlosser over, gaat te communie, ontvangt Hem in haar hart en treedt aldus gelukkig zijn goddelijke liefde binnen.

Om haar daarna verder te helpen wijs ik haar op twee grote middelen die haar steeds meer met zijn goddelijke majesteit zullen verenigen: ten eerste het ontvangen van de sacramenten waardoor wij God naar ons toetrekken; en ten tweede het heilige gebed waardoor God ons naar Zich toetrekt. Hiertoe dient het tweede deel van de Inleiding.

In het derde deel spreek ik over verschillende deugden die haar vooruitgang in de godsvrucht bijzonder kunnen bevorderen; ik ga daarbij soms iets dieper in op een paar persoonlijke raadgevingen die zij wellicht ergens anders of uit zichzelf niet gevonden zou hebben.

In het vierde deel laat ik haar zien welke valstrikken de vijand haar zal leggen, hoe zij zich hieruit kan bevrijden en hoe zij, ondanks de hinderlagen, toch verder kan gaan op de goede weg.

En in het vijfde deel ten slotte nodig ik haar uit zich even terug te trekken, zich wat te verfrissen, adem te scheppen en op krachten te komen.

Want daarna zal zij opnieuw en des te gelukkiger terrein kunnen winnen in het land van de godsvrucht.

Wij leven in een vreemde tijd en ik voorzie daarom wel dat menigeen zal beweren dat alleen kloosterlingen en vrome lieden zich moeten bezig

houden met de bijzondere leiding van zielen; dat zieleleiding meer vrije tijd vereist dan waarover een bisschop beschikt die zulk een moeilijk diocees als het mijne te besturen heeft; en dat een bisschop, juist omdat hij zich zo moet bezig houden met de zaken van zijn bisdom, veel te veel wordt afgeleid om een goede zielzorger te kunnen zijn.

Maar ik houd het op het woord van St. Denis en ik zeg met hem dat juist de bisschoppen de eerst aangewezenen zijn om de zielen naar de volmaaktheid te leiden. Bisschoppen bekleden, zoals Serafijnen onder de engelen, de hoogste rang onder de mensen en juist daarom kunnen zij hun vrije tijd niet beter besteden dan aan de leiding van de zielen.

In de eerste eeuwen van het christendom hadden bisschoppen en kerkvaders zeker geen geringere opvatting over de vervulling van hun ambtsbezigheden dan wij nu. Maar toch lieten zij geen gelegenheid voorbijgaan om de leiding van bijzondere zielen op zich te nemen. Dat blijkt onder andere uit hun briefwisseling. En zij volgden hierin trouwens alleen maar het grote voorbeeld van de apostelen na, die te midden van de eerste volle oogst van het christendom toch tijd vonden om enkele van de meest waardevolle aren op het korenveld van de wereld zelf met meer dan gewone genegenheid samen te lezen. Wie weet niet dat Timoteüs, Titus, Philemon, Onesimus, Thecla en Appia de beminde kinderen van St. Paulus waren zoals Marcus en Petronilla de lievelingen van St. Petrus zijn geweest? En natuurlijk was Petronilla niet een dochter van St. Petrus naar het vlees, maar naar de geest, zoals Baronius en Galonius heel knap bewezen hebben. Ook de apostel Johannes heeft een van zijn brieven gericht aan de godvruchtige Electa.

Ik ontken niet dat zieleleiding moeite kost. Maar zoals de werklie-den van de oogst meer voldaan zijn naarmate zij meer werk verrichten, zo wordt ook de zielenleider ruimschoots voor zijn moeiten beloond. De zoete last die hij draagt verlicht en verkwikt zijn hart – zoals dragers in Arabië zich al gelukkig prijzen als zij maar het kostbare kaneel mogen torsen. Wanneer een jager een nest jonge tijgers heeft ontdekt, laat hij op zijn terugweg meestal een van de jongen achter om de aandacht van zichzelf en de andere jongen af te leiden. En de tijgerin vindt het achtergelaten jong en draagt het terug naar haar hol hoe zwaar het ook is. De last die zij draagt hindert haar namelijk niet, integendeel, haar dierlijke liefde maakt hem lichter. Met oneindig veel meer liefde neemt een vaderhart de

zorg op zich voor een ziel in wie hij het verlangen naar de volmaaktheid heeft ontdekt. Hij draagt deze last met evenveel vreugde als een moeder haar kindje en hij merkt niet eens dat er een gewicht op hem drukt. Maar daarvoor moet dit hart natuurlijk een echt vaderhart zijn. De apostelen en de apostolische mannen noemden hun leerlingen niet voor niets hun kinderen, maar sterker nog: hun kindertjes.

Overigens, lezer, geef ik toe dat ik over de godsvrucht schrijf zonder zelf godvruchtig te zijn, maar ik koester tenminste de wens het te worden. Mijn genegenheid voor de godsvrucht geeft mij dan ook de moed er jou in te onderrichten. Een groot schrijver heeft eens gezegd dat studie een goede manier is om iets te leren, luisteren naar de lessen van anderen een betere manier en zelf lesgeven de beste manier! En zo komt het dus vaak voor, zoals St. Augustinus schrijft in een van zijn brieven aan Florentine, dat je veel ontvangt als je verplicht bent veel te geven. Lesgeven leidt er dikwijls toe dat de lesgever zelf ook het een en ander leert. Alexander de Grote wilde eens een portret laten maken van zijn geliefde Campaspe, die overigens een schoonheid was. Hij gaf de opdracht aan de vermaarde Griekse schilder Apelles van Kos. En om zijn opdracht naar behoren uit te voeren kon Apelles natuurlijk niets anders doen dan zijn ogen goed de kost te geven. Wat gebeurde er? Naarmate de schilder beter opschoot met het portret werd hij steeds verliefder op het meisje dat voor hem poseerde. En al gauw hield hij zo hartstochtelijk van haar dat Alexander het wel moest merken. Uit medelijden gaf Alexander toen zijn geliefde aan Apelles ten huwelijk ofschoon hij zelf ook veel van haar hield en haar eigenlijk graag zelf had gehouden. En hiermee, zegt Plinius, bewees Alexander edelmoediger en grootmoediger te zijn dan met welke overwinning in zijn oorlogen ook.

Nu geloof ik, dierbare lezer en vriend, dat God van mij als zijn bisschop verlangt dat ik in de harten van de mensen niet alleen een portret van de gewone deugden schilder, maar ook van zijn schone en veelgeliefde godsvrucht. Ik doe dat graag om Hem te gehoorzamen en aldus mijn plicht te vervullen. Maar ik hoop natuurlijk ook dat ik zelf verliefd mag worden op de godsvrucht terwijl ik bezig ben haar schoonheid aan anderen te laten zien. En wanneer God eenmaal ziet dat ik werkelijk veel van haar houd, dan zal Hij haar mij voor eeuwig ten huwelijk geven.

De mooie en kuise Rebekka werd aan Isaak tot vrouw gegeven omdat zij het was geweest die zijn kamelen naar de bronnen had geleid om te drinken. En Isaak gaf haar gouden oorbellen en armbanden. Ik hoop Gods kudde eveneens naar de bronnen der godsvrucht te voeren, en ik denk dat Hij daarom mijn ziel in zijn onmetelijke goedheid tot bruid wil nemen, in mijn oren de gulden woorden van zijn liefde wil fluisteren en aan mijn armen de kracht wil verlenen zijn liefde in daden om te zetten. Want hierin bestaat immers het wezen der godsvrucht. En ik smEEK zijn goddelijke majesteit dat Hij niet alleen aan mij, maar aan al de kinderen van zijn Kerk deze waarachtige godsvrucht moge schenken, aan zijn Kerk aan wier oordeel ik altijd mijn geschriften, mijn daden, mijn woorden, mijn gedachten en mijn wensen onderwerp.

Te Annecy op het feest van St. Maria Magdalena in het jaar 1609.